

24 mei 2020

GOD-DANK, WIJ ZIJN GEEN SLAVEN MEER!

Bijbellezing: Galaten 4. vers 8 t/m 5, vers 1

Het is Paulus in de Galatenbrief allemaal te doen om de vrijheid van de Galaten. Het gaat Paulus allemaal en helemaal om uw, jouw en mijn vrijheid. Onze vrijheid staat op het spel.

Nou, als het over onze vrijheid gaat, dan worden mensen vaak alert. Vooral westerse mensen die helemaal ondergedompeld zijn in vrijheid. Je ziet het ook in deze weken: in deze weken komt de discussie steeds meer op gang of door de overheid niet teveel onze vrijheid worden ingeperkt. 'Coronamaatregelen natuurlijk! Maar er zit een grens aan.' Aan de andere kant zie je hoe de beperking van onze vrijheid juist tot zegen is van de vrijheid van anderen. De schepping kan eindelijk weer ademen, nu al die miljoenen mensen op dit moment beperkt zijn in hun vrijheid en consumptiemogelijkheden. En wat heeft bijvoorbeeld ook onze vrijheid in de gezondheidszorg ook bijzonder veel van de gezondheidszorg gekost. Een huisarts schreef deze maand in een column in de Volkskrant: *Onder-tussen werkte het zorgsysteem zichzelf bijna de grond in. Onderbetaalde en overbelaste verpleegkundigen zakten door hun hoeven. Wachtlijsten voor specialisten liepen op tot vele maanden. Tijdens diensten op de huisartsenpost leek het op zaterdagavond wel op de Albert Heijn op woensdagmiddag. Met de wachtkamer vol met mensen zonder urgente klachten. Omdat het beter uitkwam. Omdat het kon. En wij dokters zeiden niks. Uit vrees voor een klacht of een zaak. Uit angst om een diagnose te missen. We werden nog defensiever, met kostbare overdiagnostiek en overbehandeling tot gevolg. Als straks het applaus verstomt, gaan we dan op dezelfde zorg verslindende voet verder?*

Vrijheid is niet hetzelfde als grenzeloze mogelijkheden hebben. We gaan daarom in de preek kijken naar waarom Paulus zo bezorgd is over onze vrijheid... en welke vrijheid hij ons toewenst, ons gunt, ons wil schenken door de verkondiging van het Evangelie. Ik kan alvast verklappen: het is de allermooiste vrijheid die wij ons kunnen indenken.

Paulus wordt in hoofdstuk 4 van de Galatenbrief persoonlijker. Na alles eruit gegooid te hebben, wordt hij een stukje zachter en zie je nog andere gevoelens onder zijn boosheid en pijn schuilgaan: verdriet. Zorg. Gekwetst zijn. Teleurstelling. Vers 11: 'ik vrees voor jullie dat ik mij misschien tevergeefs heb ingespannen.' Met andere woorden: is dan alles voor niets geweest? Er was juist zoveel zorg en liefde richting Paulus en men was zoveel ontvankelijkheid voor het Evangelie, prachtig! Paulus herinnert de Galaten aan hoe zij openstonden om het Evangelie van de Heere Jezus uit de mond van Paulus te horen. En hij vertelt ook hoe hijzelf op hen betrokken was en ook nu op hen betrokken is. Paulus gebruikt daarvoor een heel opmerkelijk beeld en dat moeten wij even bekijken. Hij zegt (vers 19): *mijn lieve kinderen van wie ik opnieuw in barensnood ben, totdat Christus in u gestalte krijgt.*

Barensnood. Het laatste gedeelte van de zwangerschap, al de lichamelijke klachten, maar ook de weeën die het kindje tot de geboorte stuwden. Zo ben ik met jullie bezig geweest, zeg Paulus. ... Een man kan natuurlijk beter zulke vergelijkingen niet al te gemakkelijk gebruiken, maar ik denk dat Paulus het ook niet zomaar uit de losse pols schudde. Paulus was als een moeder die haar bloedeigen kind het leven wilde geven. Paulus ging door alle pijngrenzen heen voor het leven van de Galaten. Hij kon er niet van loskomen, het kon niet met minder, hij was in angst, barensnood..., hij had soms de moed niet meer om verder te gaan, maar het moest! *Zij moesten hun diepste geluk, hun nieuwe leven in Christus vinden.* Wat een voorbeeld voor elke verkondiger van het Evangelie! Wat indrukwekkend hoe het heil van deze mensen hem aan het hart gaat.

Maar het beeld dat Paulus gebruikt is nog niet uitgeput: 'mijn lieve kinderen, van wie ik opnieuw in barensnood ben...', *totdat Christus gestalte in jullie krijgt*'. Met dat laatste gebruikt Paulus opnieuw het beeld van een vrouw, een vrouw die een kind met zich draagt. Dat zie je niet zo goed in het Nederlands, daarvoor moet je naar de Griekse grondtaal. Paulus gebruikt opnieuw het beeld van een zwangere vrouw. Maar nu gaat het niet om Paulus' barensweeën, nu gaat het om het draagmoeder zijn van de Galaten zelf. Zij mogen Christus in hun binnenste dragen, zoals een moeder haar kindje in zich meedraagt. In hun binnenste, diep van binnen is nieuw leven ontstaan. Prachtig nieuw leven. Christus is gaan leven in hun binnenste. Christus is geboren in hun hart. Het Evangelie van Jezus Christus, Zijn sterven en opstaan, Zijn redding, is hun leven binnengekomen en heeft hun hele leven op de kop gezet. Geestelijk, fysiek, heel de hormonale huishouding, het hele gevoelsleven, alle denken en doen: zij mogen Christus in zich meedragen. Christus leeft in hen! En wat is nu Paulus' diepste verlangen? Dat Christus in hen gestalte krijgt. Dat Christus in hun leven zal gaan groeien. Dat het steeds meer zichtbaar zal zijn Wie zij met zich mee mogen dragen in hun binnenste. Dat zij er over dit nieuwe leven in hun binnenste gaan spreken, dat zij er niet over uitgesproken zullen raken... Dat zij verwachtingsvol zullen leven, dag en nacht in verwachting... tot die nieuwe geboorte, tot zij deze Zoon eens van aangezicht tot aangezicht mogen zien en hun vreugde, hun geluk volmaakt mag zijn.

Totdat Christus gestalte in jullie krijgt... Totdat Christus in jullie binnenste zal groeien en groeien. Een heel bijzondere manier van uitdrukken waar het in uw en mijn leven omgaat: *dat Jezus Christus in jouw leven zal groeien. Dat de Heere Jezus uw leven zal vormen en zal vervullen.* Hoe moet je dat voor je zien? ... Ik denk aan die vrouw die zo'n lijdensweg gaat maar daarbij echt op de hemelse Vader vertrouwt. In haar zie ik inderdaad iets van Jezus in haar binnenste, nieuw leven in haar binnenste, leven met Christus Jezus, Jezus Die voor ons die lijdensweg is gegaan, Die in Getsemané Zich bereid verklaarde om de weg te gaan, in overgave aan Zijn hemelse Vader. Deze vrouw gaat ook in vertrouwen op de hemelse Vader die weg, omdat Jezus haar is voorgedaan en voor haar is gegaan. ... 'Dat Christus in u gestalte krijgt.' Ik denk ook aan een andere vrouw die zo graag anderen wil helpen, terwijl zij zelf op zoveel manieren tegen muren oploopt. Ook in haar zie ik iets van Christus Jezus groeien, Jezus Die op zoveel manieren onder de mensen zo eenzaam was, niet begrepen, niet geholpen, zo anders, maar toch het geluk, het leven van die ander op het oog had. ... Ik denk ook aan die vrouw die vol overgave 'Abba, Vader' zingt, zoals Jezus ook op het diepste moment van Zijn aardse leven, Zijn Vader Abba noemde en Zijn leven in dienst stelde om Zijn Vader te eren. ... 'Dat Christus in u gestalte krijgt.' Ik denk ook aan die man die zoveel geduld en rust uitstraalde terwijl hij zo door dorpsgenoten werd dwarsgezet, alsof er ook in hem iets – of beter: iemand – leefde Die je met het blote oog niet kon zien, maar Die duidelijk was op te merken. ... *Totdat Christus gestalte in jullie krijgt...* Het is een zaak van je binnenste hoor, ik noem nu allemaal zichtbare dingen, maar de Heere Jezus kan ook je binnenleven helemaal vervullen, terwijl je het misschien heel erg lastig vindt om dat onder woorden te brengen of om dat te laten zien. Dat kan ook. *Maar dit is de ware vrijheid, die Paulus de Galaten zo gunt en aan het hart wil brengen.* Dit is de ware vrijheid waar wij ons diepste geluk in mogen vinden. Niet zoals die andere vormen van vrijheid, waar ik aan het begin van de preek mee begon: onze onbegrensde mogelijkheden tot recreatie, tot gezondheidszorg, tot wat dan ook. Nee, de vrijheid die wij door Jezus mogen ontvangen heeft weinig met onbegrensde mogelijkheden te maken, maar gaat alle grenzen te buiten. *Christus Die in ons leven gestalte krijgt, dat maakt je vrij.*

De reformator Maarten Luther heeft hier iets prachtigs over geschreven. Hij heeft namelijk aan het thema 'vrijheid' een boekje gewijd - 'de vrijheid van een christen' - en hij lanceert in dit boekje twee stellingen: 1. *'een christen is een vrije heer*

over alle dingen en niemands onderdaan'. En 2. 'een christen is een dienaar van allen en ieders onderdaan.'

Een christen is tegelijkertijd een vrije heer en een dienaar. Een vrije heer: iemand die de wereld aan zijn voeten heeft, die niet bang hoeft te zijn, die voluit mag leven. Want alle machten zijn verslagen, alle vijanden hebben hun verlies moeten toegeven. Jezus is HEER! Niets en niemand kan ons scheiden van de liefde van Christus! Je mag leven. Je mag je angsten recht in de ogen aankijken. Je hebt niets te verliezen, want je mag tot in eeuwigheid leven! Je mag met Christus regeren, want Jezus is Koning (zie: Hemelvaart) en Hij laat ons in Zijn rijk delen. Leven als een vrij heer. ... En tegelijkertijd leven als iemand die dienaar is van allen. Iemand die dienstbaar wil zijn. Die de minste durft te zijn. Iemand die nederig is en die zoekt naar wat een ander in de gemeente nodig heeft of hoe hij anderen in de wereld kan dienen. Een dienaar van allen. Iemand die zonder allerlei zekerheden gewoon bij de dag probeert te leven, onder de zorg van de hemelse Vader en een knechtje wil zijn in het Koninkrijk van God. Dat is het geheim van de echte vrijheid. Leven door Christus Die in je wilt leven en wilt groeien.

Je kunt zo vrij zijn, onbegrensde mogelijkheden hebben, maar toch nog zo opgesloten, gevangen zitten in jezelf. Ik denk aan al die verhalen van succesvolle popsterren, van bijzonder geslaagde zakenmensen, maar die niet gelukkig waren, waarvan heel wat ook zelfmoord hebben gepleegd. Muzieksterren als Kurt Cobain, Avicii, meerdere K-pop-sterren in Zuidoost Azië. ... Maar je kunt ook zo'n gewoon, anoniem leven hebben, of zo weinig hebben bereikt in je leven..., of zelfs door het leven geslagen worden... en toch diep van binnen het geluk hebben, het nieuwe leven met Christus, Christus Die in je leven groeit, waardoor je tegelijkertijd heer van alles en dienaar van iedereen kunt zijn. Niet geknecht door alle angsten en verwachtingen..., niet slaaf van alle moeten en alle verlangens, niet afhankelijk van je trots en je onzekerheid... en juist bereid om een knechtje voor de ander te zijn. Dat is de vrijheid in Christus.

Nadat Paulus zo heel persoonlijk is geworden en heeft uitgelegd waar het hem om te doen was – de vrijheid van de christenen in Galatië – gaat hij zijn tegenstanders nog wel even te zwaard met een theologisch betoog. Ik vind het heel mooi hoe bij Paulus pastorale gevoeligheid en gelovige geleerdheid samengaat.

Paulus gaat een Bijbeltekst uit het Oude Testament uitleggen (vers 21-31). Misschien dat hij met deze Bijbeltekst komt, omdat deze tekst ook door zijn tegenstanders is gebruikt. Het zou goed kunnen dat die joodschristelijke zendelingen die de gemeenteleden van Galatië een aantal Oudtestamentische wetten wilden opleggen, met Bijbelteksten aankwamen. Bijbelteksten die bewezen dat die vrijheid waar Paulus zo druk mee was, wel heel mooi was, maar ook aan enkele voorwaarden was gebonden, zoals besneden worden en enkele voedselwetten onderhouden enzovoort. De tekst die Paulus nu gaat bespreken is een tekst over Abraham. Abraham zijn wij al eerder tegengekomen in de Galatenbrief (hoofdstuk 3), toen Paulus uitlegde dat wij niet terug moeten naar de Wet van Mozes, maar nog verder terug, naar de beloften die God aan Abraham heeft gedaan. Daar is onze zekerheid en zaligheid te vinden.

Even over de tekst die Paulus erbij pakt, Genesis 16 en ook 21: het gaat over de twee vrouwen van Abraham, Hagar en Sara. Sara was Abrahams echte vrouw. Maar Sara bleek onvruchtbaar te zijn, zij kon niet voor nageslacht zorgen en dat betekende groot gevaar voor hun oude dag, maar het betekende ook het einde van Gods belofte van nageslacht voor hen. Abraham besloot daarom in overleg met Sara nog iemand tot vrouw te nemen, de slavin van Sara, om via haar toch nog nageslacht te ontvangen. En zo ging het: de slavin werd na geslachtsgemeenschap met Abraham zwanger en bracht een zoon ter wereld: Ismaël. Het was toch nog allemaal goed gekomen, alleen wel volgens eigen ingrijpen... niet volgens Gods beloften. ... Later kreeg Abraham nog een zoon bij Sara, ongelooflijk maar waar, of nu ja, ongelooflijk? Door

het geloof. Want God blijft altijd trouw aan Zijn beloften. Sara laat Hagar vervolgens wegsturen. Omdat haar zoon Ismaël de zoon van Sara, Izak, loopt te treiteren.

Deze geschiedenis past Paulus vervolgens toe op de situatie van de Galaten. Maar daar geeft hij zo'n bijzondere draai aan: 'Die joods christelijke zendelingen, die zich op hun ware afstamming van Abraham beriepen, het ware volk van God dat ook andere gelovigen verplichtte om besneden te worden en om als jood te leven, weet je wie zij in werkelijkheid zijn?', zo vraagt Paulus. Zij stammen niet af van Abraham en Sara, maar van Abraham en slavinnetje Hagar. Wat een geweldige veeg uit de pan naar die joodse christenen! Zij waren ten diepste kinderen van Abrahams slavinnetje! Je weet wel, van die treiterende jochies zoals Ismaël. Zij waren ten diepste kinderen van Abrahams slavinnetje want zij leefden bij de gratie van menselijk ingrijpen. Zoals Abraham ingreep door Hagar te nemen, zo grepen zij nu in bij de Galaten door hen ervan te overtuigen dat zij toch nog wel wat moesten doen om te delen in de beloften van God en in het eeuwige leven. Die joodse christelijke zendelingen waren kinderen van het slavinnetje van Abraham. Geketend aan de Wet, met de Sinaï waar God Zijn wetten heeft gegeven als hun lievelingsplaats en Jeruzalem als theologische autoriteit waar werd geleerd wat je allemaal zelf moest doen om bij Gods volk te mogen horen. 'Maar jullie Galaten', zo zegt Paulus, 'ook al zijn jullie heidenen, jullie mogen het ware volk van Abraham zijn. Geboren uit de belofte. Werkelijk kind van Abraham en Sara, kind van de belofte. Jullie zitten niet vast aan de berg Sinaï of aan Jeruzalem met al haar ijver voor de Wet. Jullie zijn geboren voor het hemelse Jeruzalem, levend uit de beloften (ves 26)'

Van wie ben je er eentje? Dat is de vraag waar ik het betoog van Paulus mee wil samenvatten en deze preek mee wil eindigen.

Van wie ben je er eentje? Ben je er eentje van Hagar?

Ik vind het zo triest – daar kunnen wij nu niet allemaal op ingaan – maar wat is Hagar tot een speelbal geweest. Haar betekenis was ten diepste gewoon een slimme zet van Sara. En later bleek zij een afgedankt persoon. Zo tragisch. Zij is geworden wat anderen van haar wilden, wat anderen van haar verwachten, hoe anderen haar konden gebruiken. Maar dat bent u niet! Dat ben jij niet! Alsjeblieft, zo zegt Paulus, wees toch een echt kind van Abraham, kind van de belofte. Jij bent niet hoe anderen naar je kijken en hoe je volgens hen zou moeten zijn! Jij mag geen slaaf zijn van wie en van welke macht dan ook! En je bent ook geen slaaf of slavin van God. Je hoeft en je mag het bij God niet verdienen. Stap over die onzekerheid, die twijfel, dat ik-heb-het-zelf-nog-altijd-in-de-hand-heen! Wees kind van God. Kind van Abraham. En leef in die vrijheid. Als heer van alles en als knecht voor iedereen.

Jij hoort niet bij Hagar in de woestijn, jij hoort bij Abraham en Sara in hun tent thuis. Bij die Abraham en Sara die zelf nog zo graag de hand erin wilden houden en God dachten een handje te moeten helpen, maar die toch met lege handen voor God stonden... Jij hoort in hun tent thuis, in die tent waar de genade van God wordt ontvangen. Genade voor mensen die het niet hadden verdiend. Jij hoort daar thuis waar geleefd mag worden uit Gods beloften, God Die het onmogelijke mogelijk maakt. Jij mag door leven van die wonderlijke genade van God... uit die prachtige beloften van God... in die heerlijke vrijheid van Christus. En zo mag uw en jouw leven vruchtbaar zijn, ook al lijkt het misschien soms allemaal zo onvruchtbaar, zo onbeduidend en onbetekenend. *Sta dan vast – zo eindigde onze Bijbellesing (Gal 5,1) – sta dan vast in de vrijheid, waarmee Christus ons heeft vrijgemaakt. En laat u niet weer met een juk van slavernij belasten!* Laat zo Christus in uw leven gestalte krijgen. Want Goddank, wij zijn geen slaven meer (Gez 26:2 LbvK)!